

Farkas Gábor

Tájérfogat

Korpa Tamás: Egy híd térfogatáról

Korpa Tamás fiatal kora ellenére már évek óta publikál, jelen van a kortárs magyar irodalomban mint irodalomkritikus és költő. A jelenleg a Debreceni Egyetemen PhD-hallgató szerző azonban önálló kötettel most jelentkezett először. Az első, *Egy híd térfogatáról* című kötete a FISZ könyvkiadói gondozásában, mint a FISZ könyvek hatvanadik darabja jelent meg (e sorozat keretében publikálta például Király Zoltán *Avantgárd keserves* című 2002-es könyvét, de több elismert alkotó indulását köthetjük a Fiatal Alkotók Szövetségének kiadói munkájához).

„Pontos költészet” – így jellemzi Schein Gábor Korpa líráját, majd hozzászeli: „Korpa Tamás képes egyensúlyban tartani a poétizálás igényét a realitás szerepettel.” (litera.hu). „Következetesen felépített és átgondolt versvilággal állunk szemben” – állapítja meg Svébis Bence, a *Magyar Narancs*ban közölt könyvajánlójában, bár a kritikus azt is kifejti, hogy „zavaróan túlírt képek áradása az egész kötet” (magyarnarancs.hu). Oláh Szabolcs irodalomtörténész pedig a könyvhöz írt előhangban Korpa Tamást *az összehangzások szenvedélyes följegyzőjének* tartja, és szerinte a szerző „az egymástól – időben és térben is – távoli nyelvi regiszterek élvezetes sokhangúságát” teremti meg verseiben.

A szendrői születésű, de tanulmányai révén napjainkban már Debrecenhez kötődő Korpa Tamás líráját egy másik debreceni illetőségű költő, Térey János költészetéhez hasonlíthatjuk talán leginkább mindamelllett, hogy első kötetesként is elmondható Korpáról, hogy érett – még ha nem is annyira kiforrott –, egyéni versvilágot épít. Ami Téreyhez köti, az éppen ez az építkezés, ahogy a lírai képeket egy építészeti architektúra részeiként mérnöki perspektívában rendezi el: „eddig a pontig számtalan élvonal vezet,/ de az arc egyre kimerítőbbé váló izzadás. / a kupolaterem korlátjai mentén halad, a hallássáv/ szívében.” (*A hosszú napszak*) Az az izgalmas ebben az építkezésben, hogy a befogadónak kell kibogoznia, meddig tart a tér (a kupolaterem és az élvonalak) metszetrajza, és hol kezdődik a test, az érzékiség (az arc, az izzadás és a szív) metaforalánca. Ezek a néhol kibogozhatatlan ívek mindvégig vonzzák az olvasót, de sajnos intellektuális fáradtságot is előidéznek egy idő után. És mintha ugyanezt a fáradtságot vélnénk felfedezni a szerzőnél, amikor az építészeti és érzéki képek néhol a meghökkentés céljával egy parttalan nyelvi tobzódás elemeivé válnak: „egy évszázados nappali és/ a benne villogó notebook ökonómiaja, egy pillanat/ két alibije.” (*A völgy erdőkerület*) Nem az idegen szavak használatával van itt a gond (ahogy azt a fentebb idézett Svébis

Bence kiemeli), hanem a képzettársítások esztétikai céltalanságával: azt el lehet képzelni, amit a vershelyzet mutat, a nappalit, a notebookot, a magányt, de minek az *ökonómiája*, azaz gazdaságossága, vagy minek van szüksége alibire? Ezeket a megfejthetetlennek tűnő, a nyelvi játék fontosságát felmutató képeket a pályáját most kezdő költő tobzódásának tartom, nem súlyos hibának. Más szóval: lehet még ezt a költészetet pontosítani, hogy a játéknál fontosabbá váljon a közlés tartalmának esztétikai értéke. Úgy vélem, Korpa Tamás képes erre megtartva költészetének bravúros játékorientált voltát.

Az öt fejezetre tagolt könyvben harminckét vers kapott helyet. A kötet címadó költeménye a második, *A fal* című ciklusban olvasható. A képek alapján architektúrára épülő vers helyét próbáltam elhelyezni egy szerkezeti architektúrában is (tizenkilencedik vers a kötetben, *A fal* ciklus nyolcadik, utolsó előtti alkotása stb.), de be kellett látnom, hogy ettől a számarányokra épülő szerkezeti tudatosságtól eltekintett a szerző. A napjaink szövegalkotási technikáit idéző vers címe egyébként egy ókori hagyományra épül: a szöveg témáját jelölő fogalom után –ról/-ről toldalékot használ Korpa, ahogy az antik Róma költői tették (pl. Lucretius *De Rerum Natura – A természet dolgairól*). Ez a hagyományötvözőzés szintén a nyelvi játék része, mint ahogy ezt a játékot képezik a fentebb már említett meglepő képzettársítások is (pl. „az éjszaka felszívja a magaslatokat”, „tűzokádó rostonsült gyárkémenyek”, „szájában folyamatosan oldódó kapszula a híd”), vagy a vers szerkezetében az a rapszodikusság, hogy teljesen hiányzik belőle a központosítás – nincsenek mondathatárok –, és a prózaversi hagyományokat követő négy szakasz után következik a költeményben zárásként egy három versszakos, felező nyolcas sorokból álló, keresztrimes ütemhangsúlyos verselésű rész. Ez a játékoság a befogadóban nemcsak azokat a szerzőket hívhatja elő, akiknek Korpa Tamás dedikációt is szentelt a könyv végén (Kovács András Ferenc, Orbán János Dénes stb.), hanem az erdélyi líra egy korábbi neves szerzőjét, Szilágyi Domokost is. Úgy értékelem, hogy Szilágyi „a modern és posztmodern határán állva (...) tragikus iróniára és egyetemes lírai részvételre fölépített költészete” (Ködöböcz Gábor) közel áll Korpa Tamás lírai világához. A verssorokban lappangó feszültség, a játékkal árnyalt tragikum átrezonál e költészetben. Korpa Tamás verseit is jellemzi az, amit Szilágyi Domokos így fogalmaz meg: „játszani – s a játék titokban holt-súlyossá komolyodik”. És még egy kapcsolat (rájátszás a kapcsolatra?): A kötet *Napok I.* című versének harmincnégy számozott gondolata szerkezeti felépítésében az erdélyi költő-előd *Öregek könyve* című alkotását idézi. A kötet egy másik versének első sorai pedig egy másik klasszikust idéznek fel az olvasóban: „csak azt feledném azt a sárga indiánt/ francia útlevél tizedik utca Denver” (*Mint őszi start előtt*). Pilinszky János *Francia fogoly* című verse így kezdődik: „Csak azt feledném, azt a franciát”. Nem állítom, hogy teljesen tudatos a tematikus kapcsolat a két vers

között, hiszen Korpa Tamás négy szabályos rímszerkezetű strófában, felező tizenkettesekben írt költeménye és Pilinszky alkotása csupán e verskezdő sorokban hasonul, de ez az intertextualitás mégis csak felfogható a kötetre jellemző nyelvi játékok egyik részeként.

Ha még korábbi lírai hagyományokat veszek figyelembe – bármilyen meglepő –, az *Egy híd térfogatáról* című kötet versei impresszionisták. A tájélményt, mint a tájat érzékelő lírai énbem megfogant gondolatok, érzetek induktív okát lehet megragadni Korpa költészetében. Íme, két példa: „a kép perifériáján/ nyüzsög még egy késő novemberi epizód, fekete-fehér (...) levegőtlen thriller a november, szuvas hómezőn/ izabellsárga sörgyár (*Képelírás*); „a konyhában eközben oldalán/ kiloccsan az edény aurája és a rezsóra zuhanó cseppek/ pezsegve égnek. az a fekete folt, mint kilőtt vadászrepülő/ helye, képlékeny, aztán áramvonalas.” (*Tomasz mondja*). Amit, és ahogy megjelenít itt a költő, az leginkább a 19. század végének francia impresszionistáit, Verlaine-t, Baudelaire-t és Rimbaud-t idézi tájleírás tekintetében. Az első példában a táj színeit jelölő jelzők (*fekete-fehér, izabellsárga*), a mozgást vagy a vershelyzetet megfogalmazó szavak (*nyüzsög, thriller, szuvas*) nem csak a befogadó számára teremtik meg a képet, hanem egyben átadják a lírai én reflexióit is a tájélményre, így válik érzékletessé, ha úgy tetszik, átélhetővé, és ezáltal katartikussá Korpa Tamás tájköltészete – vagyis létélménnyé a táj a befogadó számára. A második példában pedig a mozgalmasság (a mozgást jelölő fogalmak: *kiloccsan, zuhanó, pezsegve égnek, kilőtt*) és a képek közötti asszociáció (a korom a rezsón, amely előhív egy Mikszáth-novellát – *Az a fekete folt* – és egy háborús képet – *kilőtt vadászrepülő*) teszi izgalmasan feszültté a tájélményt. Összességében: Korpa Tamás első kötete az architektúra kereteit tartó és feszegető, ontológiai jelentésrétegeket is hordozó impresszionista tájköltészetet rejt.

Korpa Tamás verseiben a táj gondolat, a gondolat érzetek rapszódiaja, a rapszodikus érzetvariációk pedig egy architektúra keresztmetszetén elhelyezkedő asszociatív víziók. Ilyen formán pontos költészet ez, és ezért csapongó is egyben: távolságtartóan hűvös és precíz és egyben intuitív. A fentebb kifejtett egyenetlenségek ellenére is előre mutató lírai világot épít a költő. Az értő olvasó joggal lehet kíváncsi a folytatásra – egy majdani második kötetre Korpa Tamástól.

(*Fiatal Írók Szövetsége, Budapest, 2013*)

Madarász Imre

A Firenzei Titkár utóélete Pannóniában

Kaposi Márton: Machiavelli Magyarországon

Két esztendővel Niccolò Machiavelli a modern politikai gondolkodást megalapozó fő műve, *A fejedelem* megírásának kerek ötszázadik évfordulója után (melyről világszerte megemlékeztek, Magyarországon is egy, a budapesti Olasz Kultúrintézetben rendezett tudományos konferenciával) és – sajnos – sok évvel megírása (keservesen hosszú kiadói várakoztatás) után végre megjelent Kaposi Márton eredeti változatban akadémiai doktori disszertációként megvédett *Machiavelli Magyarországon* című nagymonográfiája. Nagy monográfiája, akár így is írhatnánk, hiszen valóban hatalmas mű ez: a magyar italianisztikának terjedelmre alighanem legnagyobb és jelentőségét tekintve is egyik legsúlyosabb könyve. A magyar Machiavelli-irodalomnak nemcsak szintézise, történeti áttekintése, adattára, elemzése és értékelése, de eddigi legkiemelkedőbb teljesítménye is, márpedig éppen e munkából derül ki, hogy a hazai „machiavellisztika” régebbi és jóval kiterjedtebb, mint eddig gondoltuk. A disszertáció látószöge időbelileg és tematikailag egyaránt igen széles, szélesebb még annál a könyvnél is, amely pedig leginkább tekinthető „rokonának”, „előzményének”: a szegedi egyetemi tanártárs és barát, Szabó Tibor *Megkezdett öröklét. Dante a XX. századi Magyarországon* című munkájánál. A história a „közép-európai premachiavellizmustól” és a „magyar reneszánsz eszmeiségétől” szinte a szó szoros értelmében vett napjainkig ível: a legutolsó feldolgozott tanulmány 2011-ben jelent meg a PoLiSz folyóiratban. Tematikailag felöleli a filozófiai, politikaelméleti és jogbölcseleti irodalmat, az irodalomtudományt, az italianisztikát, a fordítás- és kiadástörténetet, a politológiát, a kulturális publicisztikát, a színháztörténetet... A reneszánsz sokoldalúság nem csupán a könyv „hőst” jellemzi, de – mondhatni, szükségszerűen – a feldolgozást (és persze a feldolgozót) is. Ennek megfelelően a könyvkolosszus hozadékai – túlmutatván az italianisztikán és a reneszánszkutatáson – jelentékenyek az irodalomtörténet, a komparatiztika, az eszmetörténet, a jogbölcselet területein is.

Az óriási, heterogén anyag összeállítása mindenekelőtt rendkívül szorgalmas és szisztematikus gyűjtőmunkát igényelt. A szerző „mindent” összegyűjtött, figyelmét a legeldugottabb, legszűkebb terjesztésű tanszéki publikációktól a legrovidebb napilap-cikkekig semmi sem kerülte el (az egyedüli említést – talán – érdemlő kivétel Várkonyi Nándor sajátos eszme-futtatása *Az ötödik ember* II. kötetében). A Kaposi-könyv erénye a hatalmas matéria jó elrendezése is, nem szigorúan kronológiai, inkább tematikai (s azon belül időbeli) sorrendben. Kaposi

Márton semmit sem bíz a véletlenre: a hatalmas olvasmányban való biztosabb tájékozódást az egyes részekhez írt előszavakkal és „tanulságokat” kiemelő összefoglalásokkal, kötetzáró magyar, angol és olasz nyelvű lényeglátó summázatokkal, valamint névmutatóval segíti. Hasonló célt szolgál a tiszta, világos, közérthető, a szépirodalmias-esszéisztikus fordulatoktól ódzkodó, ám a szakzsargon homályosságait is kerülő stílus.

Kaposi Márton nem esik a „miénk” túlértékelésének csapdájába. Nem becsüli túl a magyar Machiavelli-irodalmat, rámutat, hogy annak „csekély és problematikus szerepe volt” nemcsak a nemzetközi szakirodalomhoz mérten, de a magyarországi eszmetörténetben is. Fényes lángelmék Machiavelli-képében sem fél kimutatni egyoldalúságokat, elfogultságokat, tévedéseket. A nagy kivétel természetesen Zrínyi Miklós, akinek részleges és egyéni „machiavellizmusáról” Klaniczay Tibor után is tud újat mondani. A bemutatott idézett szerzők, szakírók megítélésében visszafogottság és szelídség jellemzi, tartózkodik a heves vitától, az éles bírálattól, a szarkazmustól, a pálcátöréstől. Talán csak a *Mandragóra* című vígjáték egyik-másik színrevitelének, rendezésének valóban elképesztő túlzásai, anakronizmusai, torzításai kapcsán üt meg polemikusabb-kritikusabb hangot. Általában hangsúlyokkal és terjedelmi arányokkal értékel, említések, hivatkozások számával, idézetek terjedelmével inkább, mint minősítő jelzőkkel, besorolásokkal. Ilyen tekintetben is a bőséges, több mint negyven oldalnyi bibliográfia nem ráadás a könyv végén, hanem annak egyik legfontosabb és legbecsesebb része, mostantól megkerülhetetlen munkaeszköz minden magyar Machiavelli-kutatónak.

„Tanto nomini nullum par elogium.” Ekkora névhez semmilyen dicséret nem érhet fel – olvasható Machiavelli síremlékén, a firenzei Santa Croce templomban, az olasz géniuszok pantheonjában. Kaposi Márton a sokszor kiátkozott, megrágalmazott, meghamisított, félreértelmezett reneszánsz géniuszhoz méltó könyvet írt.

(*Argumentum Kiadó, Budapest, 2015*)

Petrőczy Éva

Reszkess, diszlexia!

*Bíró Eszter: Állati zenés ABC, Födő Sándor zenéjével,
Hegyi György dalszövegeivel, Bakos Barbara rajzaival*

Először 2013-ban jelent meg a sokoldalú színész-énekes, lemez- és könyvkiadó-tulajdonos, Bíró Eszter és művésztársai fergeteges produkciója, az *Állati zenés ABC*, amely könyvben, lemezen, színpadon is gyerekek, szülők és nagyszülők ezreit hódította meg az utóbbi években. Jómagam 2003 táján, egy, a Petőfi Irodalmi Múzeum kertjében rendezett klezmer-koncerten találkoztam először Eszter művészetével, majd a „*Csoda Krakkóban*” című, nagyok számára kitalált film női főszerepében. A húsz esztendeje művészpályán suhanó, de a kifáradás, a fásultság legkisebb jelét sem mutató művésznő úgy lett időközben New Yorkot és Washingtonot is meghódító világsztár, hogy közben újra és újra hazai vizeken köt ki, s olyan feladatokat vállal, amelyek elsősorban az itthoniak öröme, épülésére szolgálnak.

Állati zenés ABC-je, amelyben Födő Sándor zeneszerző, Hegyi György dalszövegíró és Bakos Barbara illusztrátor a vele egyenrangú és vele egy emberként dolgozni tudó művésztársak, több egy egyszerű gyerekkönyvnél. Hatásos „csodafegyver” a mai gyerekek és szülei, nagyszülei egyik közös réme, a diszlexia, az olvasási nehézségek ellen. Ők minden sorral, minden énekhanggal és mókás-ironikus rajzzal a betűkért, az olvasás örömeért szállnak harcba. Elegendő felidéznünk a kis hazánkat jócskán bezengető és meghódító ABC-dal refrénjét: „Annyira könnyű, annyira szép: /Fedezzük fel az ABC-t!” Ha pedig valaki a sok YouTube felvétel egyikén meg is nézi ezt a dalt „élő adásban”, az láthatja, hogy az időközben kétszeres anyukává érett Bíró Eszter milyen természetes kedvességgel énekelte meg a gyerekeket. Ez a kedvesség azonban soha nem túlzó, nem édeskés, az anyai gesztusokat mindig remekül ellenpontozza egy csipetnyi, hol népdalszerű, hol „klezmeres” hangulat, egy-egy játékonyan érdekesebb zenei motívum. Ugyanez teszi vonzóvá és megunhatatlanná a képeskönyvet kísérő CD anyagát is.

Az ABC-dal mellett a második számú abszolút sláger a versnek is, dalnak is nagyon szerethető és fülbemászó *Birkadal*, amelynek nyomán a kis olvasók-hallgatók azonnal megjegyzik a kérdést: „Bemegy-e a zene a fejedbe?” Bizony bemegy, s nem csak a két vezérdal hallatán, de akkor is, amikor Hédi, a válogatós hatyú, a Lármás egér vagy éppen Aranka, az aranyhal úszik be a képbe. Ha őst-elődöt keresünk ezekhez a versekhez, szinte kínálja magát egy már klasszikusnak számító példa, Devecseri Gábor *Állatkerti útmutatója*, de talán még a világhírű, meghökkentő meséket és tótágas-gyerekverseket komponáló, norvég származású walesi szerző, Roald Dahl állatos remekei is, *A skorpió és társai*.

Egy bizonyos: ez a könyv kiváló, mert spontán és könnyed házi iskola-előkészítő lehet sok-sok, most végzett nagycsoportos óvodás számára. Az pedig szinte természetes, hogy az óvodák házi könyvtárából nem hiányozhat. Csak remélni merjük, hogy a könyvkiadókat szorongató gazdasági megfontoláson túllépve a tíz év alattiakkal foglalkozó intézmények és a pedagógusok is kedvezménytel juthatnak hozzá ehhez a lemez-könyvhöz, amely anyaszívvel és gyermeki szívvel készült – mindnyájunknak. Mint mondtam: reszless, diszlexia!

(Alexandra Kiadó, Pécs, 2015)

Kiss Péter

Egri prelűdök zongorára

Dr. Pápai Vratarics György művész-tanár élete (1908–1987)

(A kéziratot szerkesztette, bevezetővel, lábjegyzetekkel látta el és a családtörténeti tanulmányt írta Szuromi Rita)

Eger helyismereti irodalma ismét örvendetesen gazdagodott. Ezúttal azonban nem egy kutatási folyamat során feltárt újabb adatok gyarapítják tovább a város múltjára vonatkozó ismereteinket. Ebben a könyvben egy emlékirat olvasható, amelyben dr. Pápai Vratarics György tekint vissza életére és benne egri éveire is. A szerző Egerben született 1908-ban „*az akkor szellemi életéről, pezsgő kulturális miliójéről Magyar Athénként ismert Eger városában*”. (Az elnevezés történetét lásd Kiss Péter Eger város magyar Athén elnevezésének története (1748–1944). In: Dobó István Vármúzeum Évkönyve. Eger, 2004.) „*Atyai felmenői a XVII. században nemeslevelet nyertek, ám a család életmódja, vagyoni helyzete, társadalmi kapcsolatai a XX. századra már az egri középpolgárság helyzetét tükrözik*” – írja a szerkesztő bevezetőjében. dr. Pápai Vratarics György a helyi ciszterci gimnázium elvégzése után az Egri Érseki Joglyceum hallgatója lett, és ezzel párhuzamosan zongoratanári tanulmányokat folytatott. A Horthy-rendszer évtizedeiben a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban dolgozott. A II. világháborút követő időkben jogi diplomája átértékelődött. Megélhetését, családja kenyerét zenei műveltsége, tanári kvalitása, kiváló zongorajátéka, a gazdasági világválság teremtette helyzet miatt nehezen megszerzett zenei végzettsége biztosította a legnehezebb években.

Az emlékiratra egy véletlen irányította rá a figyelmet. Akkor került Szuromi Rita látókörébe, amikor annak első fejezetét Jakó Ferencné Vratarics Nóra 2012 nyarán a Hevesvezekényről szóló könyvének megírásakor a rendelkezésére bocsátotta (*Falu a nemesek földjén. Életképek Hevesvezekény történetéből*. Hevesvezekény, 2013.)

A könyv a szerkesztő által írt bevezetővel kezdődik, majd egy családtörténeti áttekintéssel folytatódik. Ez után következik az emlékirat, amelyben az eredetihez képest az egyetlen változás az, hogy a jelenleg érvényes helyesírási szabályok szerint került közreadásra. A visszaemlékezés első része a saját család, valamint a rokonság bemutatásával kezdődik. Közéjük tartozik Pápai Vratarics Gyuláné is, leánykori nevén Buzáth Anna, aki a szerző unokatestvére volt, és verseket írt. Bár csak egyetlen kötete jelent meg (*Óceán*. Eger, 1926), ám ahhoz Babits Mihály írt előszót. Buzáth Anna leánya Pápai Vratarics Klára, a későbbi Pápai Klára színésznő, aki Bánffy György színművész édesanyja. A visszaemlékezés első fejezete a középiskolai tanulmányok befejezésével

zárul le, a második a zeneakadémiai diploma megszerzésével, a harmadik pedig az 1944-es esztendővel fejeződik be.

Az emlékirat elkészítésében jelentős szerepe van a szerző lányának, a már említett Jakó Ferencné Vratarics Nórának. Ő fejezi be az édesapja által elkezdett élettörténet megírását, amelyet dr. Pápai Vratarics György csak Budapest ostromáig készített el részletesen. Az ezt követő időszak történéseinek megírására két ok miatt sem került sor. Egyrészt látásának elvesztése miatt, másrészt azért, mert az 1950-es években átért megtorlás miatt beivódott félelem visszatartotta attól, hogy leírja ennek az időszaknak is az eseményeit is. Az 1945 utáni évek történései néhány feljegyzésen kívül szóban maradtak lányára, aki az édesapja iránt érzett szeretetből, kiváló emlékezőképességének köszönhetően hitelesen, és az időt a részletek leírására sem sajnálva fejezte be az emlékiratot. Ennek az eredménye az összesen három fejezetből álló visszaemlékezés, amely az emlékirat írójának kutatásait azóta feltárt adatokkal gyarapítva teszi még teljesebbé.

Dr. Pápai Vratarics György életének zongoráján változó dallamok szólaltak meg, visszatükrözve hazánk sorsának alakulását. Kéziratában ismert egriekről, illetve egri eseményekről, dolgokról is megosztja emlékeit. Közéjük tartozik Gáspárdy Katinka zene tanár, akinél tanult (83. o.), Bárány István, a későbbi kiváló úszó, akivel gyerekkori jó barátok voltak (87. o.), Komáromy Ödön, akinél zongorázni tanult (89. o.), Glósz Kálmán, aki Gárdonyi Géza orvosa volt (97. o.), akiről dr. Szecskó Károly írt a *Hevesi Szemle* 1983. évi 4. számában a 34–36. oldalon, Huszty Zoltán, a kiváló egri karnagy (103. o.), Gárdonyi Géza, akinek megtetszett az emlékirat szerzőjének egyik verse (103–104. o.), de szó van a kötetben az 1925-ben történt egri földrengésről is (127–128. o.), Málnási Ödönről az egri tanítóképző intézet egyik tanáráról (148–149. o.), arról, hogy a szerző tanította zongorázni Pálosi Ervin feleségét (152. o.), hogy Pálosi több alkalommal is felkérte a Szerzőt a várásatások egyes fázisainak fényképes dokumentálására (157–158. o.), hogy édesapja halála után Óriás Nándor udvarolt a szerző özvegy édesanyjának (161. o.), személyes élmények alapján kapunk egy kis bepillantást az egri jogászok életébe, 158. o.), a Polgári Lövészegylet sikereibe stb.

Az emlékirat azonban nemcsak a Szerző egri éveiről szól, hanem a középpolgárság életvitelét élő családok sorsáról, az értelmiségi polgárok osztályidegenné válásának folyamatáról, arról az útról, amely a Vallás-és Közoktatásügyi Minisztérium irodájából rövid kitérő után a dombrádi Sztálin utcába vezetett. Ezek sorsa lett hasonló, ezek kényszerültek elhagyni üldöztetés miatt otthonukat, és kerültek távol attól annak ellenére, hogy valójában bármilyen államellenes cselekményt hajtottak volna végre. Az emlékirat segít megérteni az ártatlanul, bírósági ítélet nélkül meghurcolt, megalázott és kismimizett emberek sorsát.

Látszólag egy emlékiratot legfeljebb bevezetővel vagy utószóval kell csak ellátni, és már mehet is a nyomdába. Ám az élet számos dologhoz hasonlóan, ez sem csak anyyi,

amennyinek látszik. A letűnt kor emberei, kifejezései közül sok ma már nem mindenki számára ismert, illetve érthető. Az emlékirat közreadójának felelőssége és kötelessége, hogy ezekről legalább a legszükségesebb információkat megadja. Szuromi Rita ezt meg is teszi, a Szerző által említett események, személyek közötti eligazodást több száz lábjegyzet segíti, kiinduló pontot nyújtva a részletesebb tájékozódáshoz. Ezekhez a jegyzetekhez a következő észrevételeim vannak: a Barkóczy utca nem 1945-ig (90. o.), hanem 1952-ig viselte Györgyényi Ignác kanonok nevét (Szeles Károly: *Ki volt Györgyényi Ignác?* In: Heves Megyei Hírlap 1990. december 23. 8. o.). Az emlékirat szövegében az olvasható, hogy voltak trinitárius lovagok, ami nem helytálló (99. o.), mert a trinitáriusok „*rabváltó klerikus szerzetesrend...a 19. sz-tól a rabszolgák felszabadítása lett a fő feladat*” (Magyar Katolikus lexikon XIV. kötet 349. oldal), amit egy lábjegyzetben lehetett volna korrigálni. Hiányzik Huszthy Zoltán halálozási dátuma (103. o.), amely könnyen pótolható lett volna (Kiss Péter Hatszáznyegen Eger múltjából 1944-ig. Eger, 2007. 111. o.). Az Arany János utca nem a Vörösmarty utcába torkollik (162. oldal), hanem a Koháry utcába. A 186. oldalon a Tavasz Szalon egy gépelési hiányosság következménye, amely helyesen *Tavaszi Szalon*.

Jónak ítélem meg a kötet képanyagát. Ehhez annyi megjegyzésem van, hogy a 200. oldalon látható fotó nemcsak általánosságban készült Egerben, mert egyértelműen felismerhető rajta a megyei önkormányzat épületegyüttesének udvara, a Sportmúzeumnak helyet adó, egykori vármegyei börtön bejárta. Ebben az épületben működött a Heves Megyei Levéltár 1989-ig. A 338. oldalon látható alsó kép esetében nincsen feltüntetve, hogy kik láthatók rajta, csak az, hogy Sztálin halála után készült 1953-ban.

Nemcsak dr. Pápai Vratarics György emlékiratában olvashatunk arról, hogy milyen volt akkor Egerben élni. Ilyen az egy esztendővel korábban született Bárány István 1984-ben megjelent *Versenyben Tarzannal* című könyve is. A két ember ugyan egy időben volt a város lakója, de mindkettőjük életében vannak a másik által nem ismert események, a másikkal meg nem történt események. Mindegyiknek van saját személyes szempontja, látásmódja, ezek alapján kialakult véleménye, hogy kikről és mikről tartotta fontosnak írni. A kettő ezért együtt még inkább hozzá tud segíteni ugyanazoknak az évtizedeknek a jobb megismeréséhez, megértéséhez. Ez az emlékirat tovább gyarapítja azoknak a könyveknek a körét, amelyek hivatalos iratokban nem olvasható információkkal segítenek hozzá az adott időszak feltérképezéséhez, és a visszaemlékezést velünk megosztó személy jobb megismeréséhez.

Még formálisan sem lehet kérdés, hogy érdemes volt-e kiadni a kéziratot. Az említettek semmit sem vonnak le annak értékéből, a szerkesztését elvállaló, a könyvhöz bevezetőt író, a szöveget lábjegyzetekkel ellátó Szuromi Rita munkájából. Dicséret illeti, hogy nem hagyta kiadatlanul, vállalkozott a közreadására, és köszönet Jakó Ferencné Vratarics Nórának, aki hozzájárulásával lehetővé tette azt.

(Kornétás Kiadó és Kereskedelmi Kft. Budapest, 2015)